

HEDEN IK, MORGEN GIJ
KJERSTI ANNESDATTER SKOMSVOLD

UIT HET NOORS VERTAALD DOOR LIESBETH HUIJER

zirimiri press

Voor Olve

GISTEREN

Ik doe alsof ik niet aan mijn moeder denk, maar ik denk vaak aan haar. Vooral nu ik straks bij haar ga eten. De secondewijzer stopt en beoordeelt me, begrijpt dat ik tijd rek, voordat hij verder tikt; het is tijd om weer naar huis te gaan. Sinds ik een eeuwigheid geleden in het appartement onder dat van mijn moeder ben getrokken, eten we elke vrijdagavond samen. Ik denk dat zij dat zo heeft bepaald. Ik durfde niet te zeggen dat ik dat liever niet deed en elke vrijdagavond voel ik me als de beurse plek op een op de grond gevallen appel.

De lucht is net zo stil als toen ik een halfuur geleden naar buiten ging, maar de kleur is dieper geworden. Bij de slager op de hoek sta ik stil om door de grote ramen naar binnen te kijken. Niemand eet mensenvlees, maar mensen eten dieren en dieren eten elkaar. De witte vezels krioelen door het vlees, door die aanblik kan ik me moeilijk bewegen.

Er zou een kaart uit mijn achterzak moeten steken, zodat niemand denkt dat ik maar wat ronddwaal. Meestal maak ik dezelfde avondwandeling, van het gele gebouw waarin ik

woon naar de stadsbrug, en dan slenter ik een tijdje in de buurt van het boskerkhof rond.

De brug oversteken ging vanavond goed. Het is nog licht buiten en de vrouw met het lange haar was er niet. Vaak zie ik haar in de golven staan staren. De straatlantaarns op de brug zijn oud; ze geven nauwelijks licht en in het donker zie ik haar vaak pas wanneer ik al redelijk dichtbij ben.

Het moet een oudere vrouw zijn; ze loopt krom en haar haar ziet er grijs uit. Ze is misschien van mijn moeders leeftijd, maar oogt vermoeder, verweerder. Ik kan het niet laten naar haar te staren, zoals ik in het voorbijgaan ook naar mensen staar die hun lichaam op straat verkopen. Ik steek de brug nooit over aan de kant waar zij staat. Ze let niet op mij, maar toch ben ik altijd opgelucht als ik weer bij de slager ben.

Nu sta ik naar de dode, in stukken gesneden dieren te kijken. Er zitten tralies voor het raam, alsof de slager bang is dat zijn stukken vlees ontsnappen. Niet alles wat je vreest, gebeurt ook.

Mijn wollen sokken zijn op mijn enkels gezakt en ik buig me voorover om ze weer op te trekken. De avondlucht is koud aan mijn nek; het is tijd om mijn sjaal tevoorschijn te halen. Wat moet je ook met zomers, behalve naar de herfst verlangen?

Terwijl ik zo ondersteboven sta, probeer ik de keren te tellen dat mijn moeder mijn leven heeft verpest.

Toen ik twee was, betrok mijn vader de grote slaapkamer en daar bleef hij tot hij stierf. Dat was op mijn zevende. Daarvoor zat hij bij ons in de woonkamer, dat zegt mijn moeder in elk geval altijd. Ik herinner me een geur die niet van mijn moeder kan zijn geweest, een prikkende baard tegen mijn wang. Maar ik ben ook bang dat die herinneringen eigenlijk

van mijn moeder zijn, dat zij over mijn vader heeft verteld en zo die herinneringen in mij heeft geplant.

Ik richt me weer op, steek de weg over en laat de slager achter me. Een blauwe tram rijdt hortend en stotend voorbij. Er zitten maar een paar mensen in, door de tramruiten zie ik hun hoofden in profiel, onbeweeglijk als op een foto. Het zijn waarschijnlijk de laatsten die voor het weekend van hun werk naar huis gaan.

Zelf zit ik altijd thuis aan de keukentafel te werken. Dat is mijn manier van leven: elke ochtend doe ik mijn ogen open, ga naar de keuken, waar ik woorden van de ene taal in de andere omzet. Dat doe ik tot de uitputting me opslokt en ik mijn hoofd op het tafelblad moet leggen. Ik heb geprobeerd met andere mensen samen te werken, in een klaslokaal op een middelbare school, maar dat ging niet. Er komt een dag dat ik niet eens de kracht meer heb om mijn dorst te lessen.

Ik loop naar de poort van het kerkhof, strijk met mijn hand langs de muur; daar hebben arbeiders meer dan dertig jaar aan gebouwd. Als ik een van de metselaars was geweest, had ik gewerkt tot ik erbij neerviel en was ik na een week of twee tijdens de lunchpauze begraven. Ik kan niet wat anderen kunnen. Ik kan geen heel karwei afmaken voordat het karwei mij afmaakt.

Ik wil geen woord als 'ziekelijk' gebruiken, maar ik wil mezelf ook niet voorliegen; soms hoor ik opeens dat ik piepend ademhaal. Dat is al zo sinds mijn vader overleed, dus dat kan niet alleen aan mijn werk liggen. Ik geloof ook niet dat het ziektegevoel is aangeboren, of dat mijn moeder me dat heeft berokkend; het is iets wat ik mezelf heb berokkend.

Ben ik niet zo vrolijk omdat ik zo uitgeput ben? Het is alsof er iets ouds en verrots in mijn borst ligt dood te gaan. Als ik elke dag zo blijf werken, zal ik verwelken en verdwijnen, maar ik weet niet wat ik anders moet doen.

Het begint schemerig te worden. Ik blijf voor de poort naar de verlichte laan van het kerkhof staan kijken. De lantaarnpalen staan gebogen als lelies die het gewicht van de glazen bol aan het uiteinde niet kunnen dragen; ze doen denken aan baby's met een groot hoofd.

De mensen onder de grafstenen waren ooit net zo levend als ik. Nu hebben de nabestaanden stenen over de overblijfselen gelegd, de boel zogezegd op slot gedaan. Daar beneden bestaan geen aardse vreugden.

Een lange sleep van in het zwart geklede mensen komt de poort uitgelopen. Ik wist niet dat ze zo laat op de dag nog mensen begroeven of verbrandden. Aan het eind lopen drie oudere mannen die een kist van spaanplaat naar buiten rollen, misschien was het toch te laat om de dode te verbranden.

De mannen rollen de kist naar een lange auto en schuiven hem in de achterbak. De ene man zegt dat hij helemaal op is, dat hij iets moet eten. Stel je voor dat de dode hem kon horen, de dode die nooit meer versgebakken brood met kaas en paprika zal eten.

Met mijn hand veeg ik wat groen mos van de muur. Ik wil het kerkhof op; dat wil ik al sinds mijn vader overleed. Er zijn zoveel jaren voorbijgegaan en toch heb ik het nooit gedurfd. Stel dat het graf er niet is! Ik ril bij die gedachte.

'Papa is dood,' zei mijn moeder toen ze me wakker maakte. Het was de ochtend nadat we haring, aardappelen en

zachtgekookte eieren hadden gegeten, dat weet ik nog goed.

‘Mag ik naar hem toe?’ vroeg ik.

‘De begrafenisondernemer heeft hem al opgehaald,’ zei mijn moeder.

‘Maar ik wil hem zien,’ zei ik.

‘Jongen toch,’ zei mijn moeder.

‘Dat wil ik!’ zei ik.

‘Hij ziet er heel anders uit,’ zei mijn moeder. ‘Het was als afscheid nemen van een vreemde.’

Een week lang lag ik onbeweeglijk in bed. Er drukte iets op mijn borst; met gesloten ogen stelde ik me voor dat er een zak dode vis op lag. Ik vroeg me af wat er op de begrafenis zou gebeuren, welke gezangen we zouden zingen, of er behalve mijn moeder en ik nog anderen zouden komen.

Op de dag van de begrafenis zat ze in zwarte kleren op de rand van het bed, legde haar hand op mijn voorhoofd terwijl ik onder de deken lag, en keek me bezorgd aan. Ze vertelde over een schrijver aan wie ze tafellakens had gebracht. Hoewel hij ziek was, ging hij naar buiten, vond dat de noodtoestand pathetisch begon te worden. Toen kreeg de ziekte zijn longen echt goed in de greep, alles wat hij daarna schreef werd haperend en zwaar.

Mijn moeder zei dat het uitgesloten was om mee te gaan naar mijn vaders begrafenis, dus bleef ik thuis. Ik had geen keus. Toch is het of ik er nooit meer helemaal bovenop ben gekomen. Je wordt niet sterker van ziekte, integendeel, je wordt er zwakker en fragieler van. Je gaat eraan kapot.

Ik zeg de doden voor nu vaarwel, stap de schemering in en loop terug naar de grote stadsbrug. Ik heb nooit iemand ver-

teld over het slechte gevoel dat mijn moeder me geeft. Als ik mijn mond open had gedaan, had ik gezegd dat ik niet in staat was ook maar iets te voelen. Stel je voor dat ik zou vertellen dat ik af en toe voor me zie hoe ik mijn moeders levenloze lichaam dicht tegen me aan houd, onze lichamen met elkaar verstrengeld als onder een paraplu. Haar ene arm ligt over mijn schouder en samen waggelen we vooruit. 'Nu heb ik álles wat ik nodig heb om gelukkig te zijn,' zeg ik.

De opkomende duisternis jaagt me meer angst aan dan de duisternis zelf. Het zal een opluchting zijn wanneer alles pikzwart is en ik de kolkende rivier onder de brug niet meer hoef te zien.

De vrouw met het lange haar heeft vandaag zeker vrij genomen, want ze is nergens te bekennen. Als ik het midden van de brug nader, moet ik me weer vooroverbuigen om mijn wollen sokken op te hijsen; ze zijn zo slap. De rivier ligt heel diep, maar je bent er zo.

Ik slik een paar keer. De rivier maakt vanavond meer kabaal dan normaal. Opeens weet ik niet meer of de dood iets goeds of iets slechts is, mijn gedachten verdraaien en verwringen alles.

Ik denk aan mijn vader, of ik hem eindelijk mag ontmoeten.

Maar daar geloof ik toch niet in!

Ik denk ook aan mijn moeder, of ze zich schuldig zou voelen. Dat zou genoeg voor me zijn.

Maar ook dat is niet waar!

Ik heb toch nooit eerder dood gewild?

Ik snap niet wat er met me aan de hand is; ik kom zo snel overeind dat ik duizelig word.

Dan zie ik haar even verderop, schuin tegen de avondwind in. Ze staat zoals gewoonlijk in het gedempte licht van een van de straatlantaarns, maar aan de andere kant van waar ze anders staat; nu staat ze aan dezelfde kant als ik. Ze staat helemaal tegen de reling aan, met haar blik op de golven gericht, haar haar wappert op haar rug.

Dan draait ze zich om en kijkt me recht aan.

Ik draai me ook om, alsof ik een uitweg zoek, maar behalve wij is er niemand. Ik kan nu niet oversteken naar de reling aan de andere kant, dat zou te veel opvallen.

Aarzelend zet ik de ene voet voor de andere.

Net wanneer ik langs haar loop, draait ze zich weer naar me om. Mijn hart springt bijna uit zijn holster.

Ik blijf staan, voel haar lange haar tegen mijn neus. Ze leunt naar me toe, kijkt me onderzoekend aan.

Ik neem een duistere uitdrukking aan.

‘O, ben jij het?’ vraagt ze.

Ik wil geen ‘ja’ zeggen en ook niets anders, want ik vrees dat er een toestand ontstaat. Stel je voor dat ik iets doe wat helemaal niet bij me past en dat ze denkt dat ik haar belachelijk maak, of dat ik iets zeg waardoor ze over de reling springt! Het liefst zou ik op een papiertje willen schrijven dat ik niet kan praten.

Ze blijft me aankijken. Ik ben bang dat ze ophef zal maken, het ziet ernaar uit dat ze nog een appeltje met me te schillen heeft.

‘Het is niet zo gek dat we elkaar hier ontmoeten,’ zegt ze.

Ik zeg niets, maar we blijven een soort oogdialoog voeren.

Dan mompelt ze een paar woorden onder haar smalle bovenlip: ‘Hier kusten we elkaar voor het eerst.’

Ik zie in dat ik hier beter weg kan wezen.

Ik kijk naar het eind van de brug, naar de ramen van het gebouw waarin ik woon; ze lichten als kleine vierkantjes op. Even stuntelig als wanneer ik naakt zou zijn, doe ik een stap opzij en loop langs haar heen. Mijn benen zijn wiebelig wanneer ik verder loop, het is alsof er geen statief in zit.

Festina lente.

Buiten adem leun ik tegen de muur van mijn huis en ik adem door mijn neus. Als ik uitadem, gebeurt dat in twee stoten in plaats van één.

Ik steun met mijn hand tegen de muur wanneer ik naar de portiekdeur loop, alsof ik wil bevestigen dat ik er nog ben. Ik leef nog, maar dat komt misschien vooral doordat ik eraan gewend ben, zo is het voor de meesten van ons.

De ontmoeting op de brug was een merkwaardige ervaring, maar is hopelijk snel weer vergeten. Dat komt vast uit een roman, zal ik bij mezelf zeggen. Maar dat geloof ik dan niet.

Maar dan vergeet ik het gebeurde toch een beetje, wat vóór me ligt neemt zoveel plaats in. Wanneer ik op het trapje sta, voel ik hoe de druk van de mensen binnen me dreigt te verpletteren. Ik voel vooral de druk van Vidar Endresen, die in het appartement tegenover me woont. Als kind liet hij me hommels vangen in jampotten zonder gaatjes in het deksel. Elke avond zie ik ertegen op om hem tegen het lijf te lopen en bijna elke avond gebeurt het toch.

In de hal probeer ik de sleutel van de brievenbus geluidloos om te draaien. De voorzitter van het wooncomplex heeft nooit klachten over me gehad. Hij heeft me ook nooit geprezen.

In de brievenbus zit een reclamefolder voor reizen naar de zon. Een man met een roze zwemshort duikt in een zwembad, waar veel andere mannen met blote bovenlichamen en hun handen in de lucht hem opwachten. Het is alsof ik in een tijdelijke toestand verkeer, waarin ik gewoon moet toestaan dat dit leven – dat niet van mij kan zijn – afdrukken op me achterlaat.

Ik stop de folder in Vidars brievenbus. Ik vraag me af wat daar nog meer in zit, hopelijk een brief over uithuiszetting. Ik doe mijn eigen brievenbus dicht en draai hem geluidloos weer op slot.

Dan komt Vidar de trap af, heen en weer wiegend, met zijn dikke buik naar voren. Soms verdenk ik hem er bijna van dat hij me opwacht wanneer ik terugkom van mijn avondwandeling. Hij loopt op me af, lijkt trots te zijn op zijn harde ronde buik, alsof hij daar een troonopvolger in heeft zitten. Ik zou willen dat ik net zo trots was op mijn pufferige buik, die als een lege zak aan de voorkant hangt.

Ik hoop dat Vidar me niet ziet, probeer op te gaan in de muur.

Maar dan staat hij stil op de tree boven de tree waar ik op sta; in het licht van het peertje aan het plafond zie ik dat hij zijn ogen samenknijpt, nadenkt. Ik richt mijn blik op de grond.

‘Er zit eten rond je mond,’ zegt hij ten slotte.

Het helpt niet dat hij een mooiere stem heeft dan ik; zijn woorden slaan me in het gezicht. Ik wil iets terugzeggen, met een klankloze stem. Ik adem in, alsof ik een aanloop neem. Maar wanneer ik nog eens nadenk, heb ik zoals gewoonlijk niets te zeggen.

Ik dwing mezelf verder naar boven te lopen, voorbij mijn eigen deur.

Op de tweede etage blijf ik op mijn moeders deurmat staan, ik ben heel dichtbij. Hoe dichterbij anderen komt, hoe moeilijker alles wordt, dat ligt aan de gulzigheid van de menselijke liefde.